

Učenje latinščine v dobi umetne inteligence

Društvo klasikov Zaskrbljeni so, ker iz šol izginja dragoceno klasično izobraževanje s poukom latinščine

Člani Društva klasikov, ki so ga ustanovili maturanti nekdanje Klasične gimnazije v Ljubljani, državne osemrazredne gimnazije s poukom latinščine in starogrščine na prelomu tisočletja, so zaskrbljeni, ker iz šol izginja dragoceno klasično izobraževanje s poukom latinščine. V leta 2000 ustanovljeno društvo se je takrat včlanilo 265 maturantov klasične gimnazije, ugle-dnih slovenskih izobražencev. Danes je še 138 »starih klasikov«, ki ugotavljajo, da jim je ta izobrazba odprla najboljše poti v življenju.

ANDREJA ŽIBRET IFKO

Društvo klasikov kot skupnost deluje že skoraj četrto stoletje, vsak mesec organizira zanimiva predavanja, na katerih predavajo člani ali vabljeni strokovnjaki z različnih področij. Dvakrat na leto se odpravijo na enodnevni strokovni izlet, vsak mesec pa organizirajo rekreativni pohod, oboje vodijo člani društva. Občasno priredijo tudi širša družabna srečanja s kulturnim programom. Na spletni strani društvoklasikov.com objavljajo vse svoje dejavnosti od leta 2000.

Tudi mnogi starši želijo pouk latinščine

»Naši najmlajši člani so maturirali leta 1968, najstarejši pa so proslavljali že več kot 70. obletnico mature. Nekaj članic je že doživelo sto let. Naša najstarejša je prestopila 102. leto življenja in je še aktivna v društvu. Imamo tudi približno desetino pridruženih članov, ki sicer nimajo klasične izobrazbe, a so se nam pridružili zaradi zanimanja za antiko in prevzemajo vrednote naše družbe,« pove predsednica Društva klasikov Bogdanka Pirc Marjanovič, dr. med, upokojena zdravnica, specialistka interne medicine, s področja hematologije. Na maturi leta 1958 je bila v generaciji zadnjih maturantov s popolno osemletno klasično izobrazbo.

Društvo je bilo ustanovljeno leto dni po stoletnici zgradbe Klasične gimnazije v Ljubljani, ki je bila leta 1999, v kateri je danes OŠ Prežihovega Voranca. Osemletna gimnazija je bila namreč leta 1958/1959 v Sloveniji oziroma takratni Jugoslaviji ukinjena, uvedeni sta bili osemletna osnovna šola in štiriletna gimna-

- Že leta 1563 so odprli prvo in najstarejšo latinsko šolo pri nas.
- V Društvu klasikov ugotavljajo, da je osnovnošolska latinščina tik pred izumrtjem.
- Zbornik, ki opisuje 400 let pouka latinščine, z imeni 6732 maturantk in maturantov.

zija. Na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani so še vedno nadaljevali redni štiriletni pouk latinščine na osnovnošolski stopnji, in sicer do uvedbe devetletke v letu 2008. V novih klasičnih gimnazijah po Sloveniji latinščino poučujejo štiri leta.

»Po uvedbi osemletke se zgodnji pouk latinščine na osnovnošolski stopnji pet desetletij ni bistveno spreminjal, temveč se je krepil in dobival sodobnejše obli-

»Teško dojemamo, s kakšno lahkoto naša nova država opušča to odlično izobrazbo od mladih let dalje, misleč, da je latinščina mrtev in neuporaben jezik. V resnici pa še kako živi v vseh jezikih, poklicih in našem vsakdanjem življenju.«

ke. Po zaslugi vodstva šol in nekaterih prizadevnih učiteljev se je nadaljeval, zlasti na OŠ Prežihovega Voranca v Ljubljani. Tam so nastajali novi učbeniki, vpeljevali so nove obšolske dejavnosti, latinske tabore in drugo. Ob urejenih učnih programih je bilo zanimanje staršev za ta pouk svojih otrok zelo veliko, zlasti tistih, ki so ga bili deležni tudi sami. Do leta 2008 se je po osnovnih šolah v Sloveniji latinščino učilo do 700 učencev na leto,« pravi Bogdanka Pirc Marjanovič.

Ugotavlja, da se je z uvedbo devetletke v treh triadah njihovo število drastično zmanjšalo in postopoma ugaša, čeprav si mnogi starši še vedno želijo pouk la-

tinščine za svoje otroke. »Vzrok je v neurejenem statusu 'mrtvega' jezika v primerjavi z 'živimi' in uporabnimi jeziki. Po zadnjih podatkih se danes v osnovnih šolah latinščino uči le še približno 70 učencev, skoraj vsi le v Ljubljani,« pove predsednica Društva klasikov.

Dva pomembna zbornika

Ob stoletnici (1899–1999) šolskega pouka latinščine v zgradbi na Prežihovi ulici v Ljubljani sta izšla dva zbornika. Prvega je izdala Osnovna šola Prežihovega Voranca. Na 279 straneh zajema še dijake s popolnim osemletnim poukom latinščine, to je pred letom 1958, nato pa se posveča osnovni šoli, njenim učencem, učiteljem in raznim dogodkom na tej šoli (1959–1999), v njem so omenjeni vsi učenci s štiriletnim osnovnošolskim poukom latinščine.

Sočasno je izšel tudi zbornik *Ljubljanski klasični 1563–1965*, ki so ga pripravili maturanti popolne osemletne klasične gimnazije (1941–1958) in v njem na 725 straneh zbrali imena maturantov od leta 1600. V zborniku, ki opisuje 400 let pouka latinščine, so imena 6732 nekdanjih maturantk in maturantov; med njimi skoraj vse slovenske inteligence, moški in pozneje žena, pomembni za razvoj naše kulture, znanja in politike, tudi izumiteljev in ustvarjalcev iz različnih poklicev, ki so s svojim znanjem in delom prispevali k napredku našega naroda.

Že v srednjem veku si je RKC izbrala latinščino za svoj univerzalni jezik in komunikacijo. Pozneje je latinščina postala jezik izobražencev do 21. stoletja. Bogdanka Pirc Marjanovič, ki je bila na maturi leta 1958 v generaciji zadnjih maturantov s popolno osemletno klasično izobrazbo, ugotavlja, da so šele pozneje v življenju dojeli, kako široko znanje so pridobili, posebno zaradi pouka latinščine, ki jim je omogočilo in olajšalo tudi študij za vse poklice. V nekaterih je latinščina izrazito prisotna, v vsakem pa so vsaj njene sledi: »Teško dojemamo, s kakšno lahkoto naša nova država opušča to odlično izobrazbo od mladih let dalje, misleč, da gre za mrtev in neuporaben jezik. V resnici pa še kako živi v vseh jezikih in poklicih, pa tudi v našem vsakdanjem življenju. Klasične gimnazije so

V Društvu klasikov ugotavljajo, da jim je klasična izobrazba odprla najboljše poti v življenju. Fotografija je z izleta v deželo Petra Pavla Glavarja (1721–1784), v Tunjice in Komendo, junija 2022. FOTO FRANJO MERŠE/ARHIV DRUŠTVA KLASIKOV

skrčile njen pouk na štiri leta, kar je škoda, saj je to le delček tega, kar ti latinščina lahko da.«

Pomembna odkritja nevroznanosti

Zakaj je klasična izobrazba, še posebno latinščina, tako pomembna za razvoj otroških možganov? Predsednica društva klasikov navaja tri razloge. Od nekdanj je veljalo, da je latinščina koristna za hitro učenje romanskih jezikov, to je italijanščine, francoščine, španščine. Ko pa je v pouku začela vstopati angleščina, so presenečeno ugotavljali, da je v njenem besedišču najmanj 60 odstotkov latinščine. Drugi vzrok je, da so v antični kulturi, ki jo učenci spoznavajo skupaj z latinščino in tako širijo svoja obzorja in izobraženost, zajeti dosežki prejšnjih dob.

Tretji vzrok pa so nova odkritja nevroznanosti, ki ugotavljajo, da je v procesu učenja zelo pomembno urjenje jezikov, tako kot pri športniku urjenje mišic. »Obstajajo obdobja, ko se začnejo novi procesi možganskih funkcij, in treba jih je pravi čas izkoristiti za napredek. Otrok najprej na-

700

učencev na leto se je učilo latinščino po osnovnih šolah v Sloveniji do leta 2008

70

osnovnošolcev se po zadnjih podatkih uči latinščino danes

40

prvih osnovnih šol so pred 400 leti na ozemlju Slovenije ustanovili slovenski protestanti

preduje s posnemanjem in spominom. Pri mladostniku se od 11. leta začnejo razvijati kognitivne sposobnosti lastnih povezav, analiz, kritičnega presojanja in napredka v inteligenci. Latinščina je z zelo zahtevno slovnico in

zgoščenim jezikom v stavkih najprimernejša kot model za razvo-zlavljanje zahtevnih nalog, vztrajnosti in dela, kar lahko uspešno uporabljamo tudi pozneje v življenju.«

Šolska latinščina obsojena na propad

Kako pa pomen klasične izobrazbe in pouka latinščine ume-stiti v dobo umetne inteligence? »Umetna inteligenca obeta velik napredek za človeštvo, saj lahko vsebuje ogromne količine hitro dostopnih podatkov, kot jih ima najbolj izobražen človek, in jih povezuje v nove, doslej neznane vzorce. Vendar je to le umetna tvorba, ki nima tretje dimenzije, kakršno si človek ustvari v daljšem času z učenjem in v pove-zavi s subkortikalnimi centri, ki nadzirajo delo naše možganske skorje. Umetna inteligenca je kot umetno gnojilo, ki omogoča bujnom rast, ne ustvarja pa ravnotežja z naravnimi procesi, skladnimi z vsemi posledicami za rastlino. Vsekakor je dobrodošla, vendar z upoštevanjem omejitev, ki ji jih postavlja naravna inteligenca, ki se v največji meri razvija s pou-

kom latinščine že od mladosti,« odgovarja Bogdanka Pirc Marjanovič.

Tako maturanti iz Društva klasikov, ki ima domicil v zgradbi Klasične gimnazije v Ljubljani na Prežihovi ulici, ta je neposredna dedinja skoraj 500-letnega pouka klasične izobrazbe pri nas, z žalostjo ugotavljajo, da je osnovnošolska latinščina tik pred izumrtjem: »Ta klasična gimnazija je bila ob uvedbi osemletke spre-menjena na osnovno šolo, verjetno iz političnih razlogov, z uvedbo devetletke pa je osnovnošolska latinščina po skoraj pol tisočletja obsojena na propad. OŠ Prežihovega Voranca je zadnje desetletje pošiljala ustreznim službam predloge za redni pouk osnovnošolske latinščine v devetletki, vendar so vsa ob-sežna gradiva in predlogi ostali v predahli odgovornih za izobrazbo. Ali bo ta dragocena izobrazba po pol tisočletja izginila iz šolskih klopi v javnem šolstvu, na veliko žalost staršev, ki si jo želijo za svoje otroke, in starih klasikov, ki jim je odprla najboljše poti v življenju?«

Marjan Bauer: Tretje mnenje

Na Luno kot v Portorož

Življenje se nam predstavi v dveh paketih. Eden je nekako do petdesetih, ki so danes šestdeseta, superabraham, ko je vse hlastno, polno energij, ki jih včasih na kratko zmanjka, zato vemo, da so, da smo. Podoba sveta in vsega, kar je, namalana z energičnimi, samozavestnimi potezami, barve so žive in odlično samopovedne. Črno je črno in belo belo.

Mladost, odrasčanje, polna moč uma je vlak brez voznega reda in cilja, čeprav smo seveda prepričani, da smo strojevodja, ščipalec vozovnic in odpravnik z rdečo uradno kapo in znamenito okroglo lopatko. Vse hkrati in vse z lahkoto. Ne spominjam se, da bi tja do praga petdesetih razmišljali o prihodnosti, saj smo bili posebej prihodnost, ne da bi to vedeli in želeli. Razen preračunljivih, dolgočasnih stremuhov, ki so vozili najboljše avte, v katere niso sedale najlepše punce.

Potem, po vseh nešolah in šolah, ki niso le zato, da bi se kaj naučili, ampak tudi, da bi nas država na okroglo in špičasto ukrotila, hvala, gospod Peterle, ko smo cesarju in bogovom dajali in jemali, se nenadoma, skorajda čez noč pritake točka drugače. Večina vsega okoli nas se nekako ustavlja, spreminja obliko, podobo, barvo in okus. Tudi zvok se zdi drugačen, otip, ta podaljšek oči, ne sega v nedrja in druge majhne velike nespodobnosti. Roka sprejme varstvo ročice vnuka. Kdo koga čuva in ima rad?

Zalotimo se, da drugače načrtujemo. Ne govorimo in ne razmišljamo, kaj bomo in kje

bomo, ko bomo imeli 100 let. Pri dvajsetih je iz neopopravljeno vročih glav vrelo na tisoče idej in želja, od mame sem, recimo, izsilil nesodobno drage čevlje priznanega čevljarja iz ljubljanske Rožne doline. Na Dolenjsko so po jemanju mere in plačilu priromali črni, čeprav smo naročili rjave. Tudi taki so bili pol plače. Kaj bo z mano, tudi sicer nikoli ni bilo zarisano, a mladost je verjela, da bo potovala na Luno. In nazaj. Kot na avtopostop v Portorož.

Sinoči sem bil res na Luni. Deževja so oprala ozračje, polovica Zemljine sestre je žarela, kot bi jo očistil Spielbergov servis. Za tako majhen dogodek nekoč ni bilo časa, zdaj je

V najboljše avte niso sedale najlepše punce.

za vse. Dan istrske nedelje je prinesel neznanstvo veliko in zeleno bogomoljko, sva rekla, da gre nazaj v grm. Ozloglašena božja stvarca. Krajšanje dneva bo kmalu premaknilo ure, še ena ničevost birokratov, ki so prepričani, da prestavljajo vzhode in zahode Sonca. Zvezda pa v jok. Ob nedeljah ne berem časnikov, je prenaporno, v ponedeljek bodo prestari. Stara navada je še bolj stara navada. Pogreta enolončnica iz Mercatorja je bila odlična, menda jo za vse kuhajo v Celju. Nič se ni zgodilo. In vse. Morda bom zvečer bral kakšno knjigo, recimo Ecovo Ime rože. Zdaj vem, zakaj beseda dogodek nikoli nima pomanjševalnice, recimo dogodeček. Zato, ker je vedno velik.

Vprašanje in odgovor

Kako posvojiti zapuščeno žival?

Tanja Ferencak
vodja Zavetišča za zapuščene živali Ljubljana

Katere živali je mogoče posvojiti v Zavetišču za zapuščene živali Ljubljana?

Posvojiti je mogoče različne vrste živali, odvisno od tega, katere so v nekem trenutku na voljo. Najpogosteje so to mačke, zdaj jih imamo v zavetišču več kot dvesto. Psi so priljubljeni hišni ljubljenci, trenutno jih čaka na nov dom več kot 30. V zadnjih letih sprejemamo čedalje več tudi drugih hišnih živali, predvsem kuncev, papig in želv. Najbolje, da preverite, katere so na voljo. Vse živali so objavljene na naši spletni strani www.zavetisce-ljubljana.si. Pomembno je, da preučite, katera bi najbolj ustrezala vašemu življenjskemu slogu in ste zanj pripravljeni odgovorno skrbeti.

Mnoge zapuščene živali imajo travmatične izkušnje, ali se lahko ujamejo s starejšimi?
Da, zapuščene živali se lahko dobro ujamejo s starejšimi po-

svojitelji. V resnici jim njihova prisotnost in skrb pogosto zagotavlja občutek varnosti in stabilnosti, ki je zanje izjemno pomemben. Zapuščene živali, še posebej tiste, ki so doživele travmatične izkušnje, lahko potrebujejo več časa za prilagajanje in zaupanje v nove lastnike. Razumevanje živalskega vedenja in potreb je ključno, da jim lahko pomagamo. Zagotavljanje stabilnega okolja je pomembno za zdravljenje živali s travmo.

Kljub travmatičnim izkušnjam lahko takšne živali pri starejših posvojiteljih najdejo nov, srečen in varen dom. Ključno je, da lastniki poskrbijo za njihove potrebe in si pridobijo zaupanje. Pomembno pa je, da se posvetijo izbiri živali, ki ustreza njihove-mu življenjskemu slogu in potrebam, saj je vsaka žival edinstvena.

Katere živali najbolj priporočate starejšim?

Pravilno izbran hišni ljubljenc lahko zagotovi družbo, veselje in tolažbo starejšim posameznikom ter s tem izboljša kakovost njihovega življenja. Odrasle živali so pogosto primernejše za starejše posvojitelje, saj imajo že oblikovan karakter in navade, kar olajša sobivanje. Običajno tudi zahtevajo manj energije in pozornosti kakor mladiči, kar lahko bolj ustreza življenjskemu slogu starejših ljudi.

Posvojitev hišnega ljubljenca je odgovorna odločitev in prinaša obveznosti. Začetek odnosa med njim in lastnikom je lahko čudovit, vendar je ključno poskrbeti za dobro počutje in zdravje obeh, še

posebej ko gre za starejše posameznike.

Kako poteka posvojitev živali?

Vsakemu kandidatu predlagamo, da si najprej na spletni strani zavetišča ogleda živali, ki so na voljo za posvojitev. Za ogled izbrane živali je treba rezervirati termin, kar najlažje storite tako, da izpolnite spletni obrazec, ki je obenem vprašalnik za posvojitev živali. Po potrjenem terminu si v zavetišču ogledate izbrano žival in se pogovorite z oskrbnikom. Oskrbnik, ki žival v

imenu Zavetišča Ljubljana oddaja, pregleda izpolnjeni vprašalnik, se s kandidatom pogovori in mu svetuje. Kandidat, ki izpolnjuje pogoje in mu zavetišče odobri posvojitev, prevzame izbrano žival s sklenitvijo pogodbe o prevzemu živali. S podpisom pogodbe se posvojitelj zaveže, da bo zanj ustrezno skrbel in ravnal. Pred prevzemom izbrane živali poravna prispevek zavetišču.

Ali lahko starejši tudi kako drugače sodelujejo pri skrbi za živali, ne le s posvojitvijo?

Seveda, starejši ljudje lahko na različne načine prispevajo k dobrobiti živali in skupnosti. Materialne donacije, prostovoljstvo v zavetiščih, deljenje znanja in izkušenj ter ozaveščanje o pomembnosti skrbi za hišne ljubljence so vredni prispevki k boljšemu življenju živali. Skrb zanje je lahko izjemno zadovoljujoča izkušnja, ki lahko pripomore k povečanju kakovosti življenja in ohranjanju družbene aktivnosti starejših posameznikov, zato je pomembno spodbujati takšno sodelovanje.

ANDREJA ŽIBRET IFKO

KARIKATURA MARKO KOČEVAR